

68. ▶ ID. MARKÓ KÁROLY (1793-1860)

Ganümedész elrablása, 1859

Olaj, papírlémez, 33x40,5 cm
Jelezve jobbra lent: C. Markó S.p. Ap. Flor. 1859

Kezdő ár: 5 500 000 Ft / 18 033 EUR
Becsérték: 10 000 000 – 14 000 000 Ft
Estimated value: 32 787 – 45 902 EUR

Markó Károly, a firenzei művészársadalom megbecsült tagja élete alkonyán is hű maradt az általa képviselt esztétikai elvekhez, ami azonban nem jelenti azt, hogy feladta volna kísérletező kedvét, vagy ne lett volna képes megfelelni új kihívásoknak.

A Ganümedész téma egy ilyen új kihívást jelenthetett számára, hiszen hosszú pályafutása alatt korábban, vagyis 1859 előtt egyetlen egyszer sem festette meg Ganümedész elrablását. Számátalan mitológiai kompozíció került ki a kezei közül, de Ganümedész története nem tartozott ezek közé, így vélhetően egy felkérésre, avagy megrendelésre festett kompozícióról lehet szó, ami olyan jól sikerült, hogy 1860-ban a mester még egyszer megfestette a témát.

Ganümedész alakjának kultúrtörténete egészen az ókori görög irodalomig vezethető vissza, már a Markó által igen kedvelt Homérosznál is felbukkan, de Platón is hivatkozik rá, majd Rómában lesz igazán népszerű figura, akit aztán a firenzei neoplatonikusok fedeznek fel újra. Ganümedész mítoszában két markáns esztétikai-politikai szál tapintható ki: az egyik a férfiszerelem klasszikus paradigmájaként értelmezi a történetet, a másik pedig a lélek felemelkedésének filozófiai allegóriájaként. A Markó-féle festői értelmezés egyértelműen az utóbbi tradícióhoz illeszkedik, hiszen az ő Ganümedésze nem igazán erotikus figura, és a kompozíció egészében sem a dráma érvényesül, hanem inkább a béke és a harmónia uralja a tájat. Ganümedész és a sas könnyed, légius, éteri mozdulatokkal emelkedik a levegőbe, küzdelemnek nyoma sincs, sőt az erdőben még az elrabolt ifjú menyasszonya is megjelenik, aki bájosan integet elragadott vőlegényének.

Ganümedész történetének legismertebb irodalmi ábrázolása talán Ovidius Átváltozások-ja, ahol a sztori egyike Zeusz azon szerelmi történeteinek, amelyek során a főisten valamilyen álcát ölt magára, és úgy rabol el egy neki tetsző földi halandót. Áldozata jelen esetben Trósz trójai király fia, akinek szépsége annyira elbűvölte az Olüposz urát, hogy felvitte oda a halhatatlanok közé, és őt is megajándékozta az örök élettel. Ganümedész az istenek pohárnoka lett, de Héra igen hamar féltékeny lett az ifjúra, így Zeusz kénytelen volt csillagképpé változtatni. Az egykori királyfi így végül a vízöntő csillagkép formájában kapta meg szépségéért jutalmul az örök életet. A történet erotikus jelentőségét az adja, hogy Ganümedész volt az egyetlen fiú Zeusz szerelmei között, a filozófiai értelmezés viszont arra épít, hogy a fiú szépségéért cserébe kapta az örök életet.

A Ganümedész-téma a 17. században lett népszerű, de Markó személyes, esztétikai és mitológiai kánonjának nem képezte részét, ő inkább nimfákkal vagy pásztorokkal népesítette be ideális és bukolikus tájait. Lényegében a Ganümedész fabula is egy ilyen ideális táj „háttérül” szolgál, hiszen a mitológiai alakok csupán staffázs-figurák, de ez persze nem változtat az ábrázolt jelenet különlegességén. A megszokott Markó-féle történetektől (*Bacchus születése*, *Parisz ítélete*, *Diana cselekedetei*) markánsan eltérő téma valószínűleg kifejezetten a megrendelő kérésére került a képre. Ha viszont már ez lett a téma, akkor Markó szokásához híven alaposan utánajárt a dolognak, és úgy állította össze a kompozíciót, vagyis a kissé zord, de mégis alapvetően békés, barnásan aranyló erdei tájat a vihar utáni égbolttal, hogy az illeszkedjen a történet hangulatához. Markó értelmezésében a sas nem annyira elragadja, mint inkább felemeli szerelmét, aki nem annyira egy erotikus tárgy, mint inkább egy művelt ifjú. A fiú felemelkedését, sorsának alakulását szimbolizálja az égbolt is, ahol a viharfelhők mögül bújjik elő a nap, amelynek ragyogó sugarai bearanyozzák a sziklás tájat. A földi szerelmet megszemélyesítő egykori menyasszony pedig teljesen egyértelművé teszi, hogy Ganümedész alakja ezen a képen azt az utat szimbolizálja, ahogyan a szépség elmélyült tanulmányozásán és megértésén keresztül a lélek eljuthat a magasabb, isteni dimenziókba, a neoplatonikus ideák és a tiszta művészet birodalmába.

Kaszás Gábor

1
2

1. Claude Lorrain: Párizs ítélete, 1633 magántulajdon
2. Sigmund Ferdinand Ritter von Perger: Ganümedész elrablása, 1832 magántulajdon

